

Foredrag i Oslo Militære Samfund mandag 8. januar 2007

Ved

Forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen

Foto: Stig Morten Karlsen, Oslo Militære Samfund

VERDIER VERD Å VERNE

Mine damer og herrer, kjære forsvarsvenner.

Innledning

Vår del av verden er i stor grad preget av stabilitet, - av gode naboforhold mellom landene og økonomisk vekst. Men selv om det er fredelig i våre hjemlige trakter, har vi likevel mye å ta ansvar for, - å verne om. Og ikke minst har vi et ansvar for å vise omverdenen at vi har vilje og evne til å ivareta – og forsvare – våre interesser og verdier, hjemme og ute.

I den sammenhengen er Forsvaret ett av flere virkemidler. Men Forsvaret skiller seg ut, fordi det er statens ytterste maktmiddel. Vi har et godt forsvar. Et forsvar som er fleksibelt, - som er beredt, - som har tillit og som er forankret i befolkningen.

Jeg har merket meg at det fra tid til annen tegnes et bilde av et forsvar som mangler relevans. Som ikke har den nødvendige beredskap. Som ikke løser de oppdrag det skal, verken hjemme eller ute. Det er ikke tilfellet!

Aktivitet i løpet av den siste uken

La meg bare anskueliggjøre noen av Forsvarets aktiviteter i løpet av årets første uke - en uke som vanligvis er en av årets roligste: På Garnisonen i Sør-Varanger har vernepliktige mannskaper gjennomført mer enn 200 patruljer langs grensen til Russland.

Åtte kystvaktfartøy patruljerer i våre nordlige farvann, - de har blant annet inspisert 14 fartøyer - fire av dem i fiskevernsonen, - og har bistått flere utenlandske skip i forbindelse med dårlig vær langs kysten. Syv av kystvaktens fartøyer patruljerer rundt kysten av Syd-Norge, - og har gjennomført inspeksjoner, tolloppdrag, samt søk og redningsoppdrag.

333-Skvadronen, de maritime patruljeflyene, har gjennomført et operativt tokt over nordområdet, og frem til 20. januar har skvadronen også et Orionfly i Antarktis, på oppdrag for Norsk Polarinstitt.

I løpet av dagen har det blitt gjennomført 44 treningstokt med F-16 ut fra Bodø og Ørland, - i tillegg har det vært to jagerfly på høy beredskap - slik det er hver dag, hele året.

Og mens vi nå har bildet av et kampfly fremme – la meg bare slå fast at i overskuelig fremtid finnes det ikke alternativer som kan erstatte kampflyet og den helt nødvendige kapasitet det representerer i et moderne forsvar.

Regjeringen har derfor besluttet at kampfly skal fortsette å være en viktig del av det norske forsvaret. Det er tre reelle kandidater for et eventuelt nytt kampfly. Men en beslutning om hva den fremtidige kampflykapasiteten skal være, blir ikke bli fattet før i 2008.

Siste uke har to av våre MTB'er i UNIFIL II til enhver tid vært aktive i farvannet utenfor kysten av Libanon.

Tre mobile observasjonsteam har vært ute i Faryab-provinsen i Afghanistan - og det har vært gjennomført en bypatrulje i Meymaneh. Vår hurtige reaksjonsstyrke i Mazar-E-Sharif er på beredskap for innsetting. Styrken har også gjennomført 3 bypatruljer, og har ryddet miner på veiakser i området.

På Værnes er det i dag innrykk av 64 aspiranter til Heimevernets befalsskole. De 40 som blir tatt opp, vil bli en del av det moderne Heimevernet, - som har kommet langt i sin kvalitetsreform, - som er gode på sivilmilitært samarbeid, - og som kan beskytte både mennesker og institusjoner.

Alt dette illustrerer at Forsvaret løser sine oppgaver– hver eneste dag – på en fremragende måte. Vi har også betydelige styrker som er i beredskap dersom en krisesituasjon skulle dukke opp, hjemme eller i utlandet. Og dette samtidig som Forsvaret er inne i en viktig og nødvendig omstilling, som i seg selv krever stor innsats og engasjement.

Sikkerhetspolitiske endringer

NATO er den fremste garantisten for vår sikkerhet. Men vi må arbeide for at NATO forblir relevant og ivaretar sikkerheten for medlemslandene, - og samtidig bidrar til å løse internasjonale utfordringer.

Den sikkerhetspolitiske situasjon er i dag preget av et bredt og sammensatt risikobilde - med stor grad av usikkerhet og uforutsigbarhet. Det er helt nødvendig å ta hensyn til de skiftende sikkerhetsutfordringer og trusler som Norge, NATO og det internasjonale samfunn står overfor.

Men dersom vi fortløpende planlegger innretningen av vårt militære forsvar ut i fra disse stadige endringene, så kan langsiktigheten i våre disposisjoner bli for liten.

Derfor bør Forsvaret i mindre grad baseres på hva vi skal forsvare oss mot. Og i mye større grad innrettes mot hva vi ønsker å beskytte, å verne - nemlig den virksomhet, den infrastruktur, de interesser og de verdier vårt samfunn bygger på - som vi vil forsvare - både hjemme og ute.

På vegne av oss selv, og på vegne av det internasjonale samfunn. Vi trenger altså ikke nødvendigvis noe å forsvare oss mot. Det holder at vi har noe å forsvare.

Vi legger derfor vekt på å utvikle et forsvar som er innrettet for å verne om og ivareta våre sentrale interesser i et langsiktig perspektiv. Et fleksibelt forsvar som kan håndtere et bredt spekter av ulike oppgaver.

FPU og FS 07

Den neste langtidsplanen blir sentral i denne utviklingen av Forsvaret. Og vi er godt i gang. Forsvarssjefen har kommet langt i arbeidet med forsvarsstudien. Regjeringen har også nedsatt et forsvarspolitisk utvalg, med bred faglig og tverrpolitisk representasjon.

Begge skal levere sine innspill kommende høst. De vil være viktige for regjeringens arbeid med langtidsplanen, som allerede har startet i Forsvarsdepartementet.

Den videre utviklingen av Forsvaret er viktig for hele det norske samfunnet. Dette er grunnen til at vi ønsker en så bred og inkluderende prosess som mulig omkring arbeidet med å utmeisle veien videre for Forsvaret.

Forsvarssjefen har uttrykt bekymring for det han beskriver som manglende samsvar mellom Forsvarets oppgaver, struktur og økonomiske rammer. Dette er nettopp et av de forhold jeg har bedt Forsvarspolitisk utvalg om å vurdere spesielt.

Samtidig må vi huske at gjeldende langtidsplan nesten i sin helhet ble basert på fagmilitære anbefalinger. Etter tre av fire budsjettår i perioden, er det en finansiell oppfylgning av denne planen som er vesentlig bedre enn i tidligere planperioder.

I året som kommer kan det bli en del spekulasjon om mulige endringer i forsvarsstrukturen i neste langtidsperiode. Men la meg understreke: Det er ikke tatt noen politiske beslutninger om Forsvaret for perioden 2009 -2012. Det vil skje først i 2008. Og det er regjeringen, - og til sist Stortinget - som skal bestemme den fremtidige utviklingen av Forsvaret.

Nordområdene

Én region skiller seg ut når det gjelder Norges langsiktige interesser. Nordområdene. Vårt viktigste strategiske satsingsområde. I årene fremover vil regionen bli preget av en rivende utvikling, på mange områder.

Det handler om bærekraftig forvaltning av ressurser. Om god miljøpolitikk. Ikke minst handler det om å utvikle levekår og livskvalitet for alle som bor i nord, og om å følge opp vårt ansvar for å ivareta urfolkernes rettigheter.

Men det handler også i stor grad om energi. Etterspørselen etter olje- og gass øker. Store aktører som USA og EU ønsker å fordele sine energianskaffelser på flere produsentland. I det internasjonale energimarkedet oppfattes Norge som en stabil leverandør. Sammenlignet med en rekke av verdens andre olje- og gassregioner er nordområdene preget av samarbeid og politisk stabilitet.

Dette er med på å øke den internasjonale oppmerksomheten rundt nordområdene - som en viktig region for produksjon og transport av olje og gass.

Forholdet til Russland

Et godt forhold til Russland er en forutsetning for fortsatt stabilitet og sikkerhet i nord. Regjeringen arbeider derfor aktivt for å intensivere dialogen med Russland, på en rekke områder.

Dagens Russland fremstår på en helt annen måte enn landet gjorde i det første tiåret etter den kalde krigens slutt. Dagens Russland er en selvsikker energistormakt, - som har betalt ned sin utenlandsgjeld, - hvor staten igjen spiller en dominerende rolle i samfunns- og næringsliv – og hvor forsvaret styrkes, i takt med den sterke økonomiske veksten. For eksempel er Russland i ferd med å modernisere en rekke av sine våpensystemer.

Norges forhold til Russland er godt, men vi skal ikke forholde oss ukritisk til alle utviklingstrekkene i dagens Russland. Gjennom konstruktiv dialog og samarbeid må vi både bidra til å videreutvikle gode naboskapsforhold - og medvirke til en fortsatt demokratisk utvikling.

Militær tilstedeværelse i nord

Vi skal selvfølgelig ikke forveksle dagens strategiske bilde i nord med situasjonen under den kalde krigen. Invasjonstrusselen er borte. I dag er det behovet for å ivareta norske samfunnsinteresser i et langsiktig perspektiv som tilsier et sterkt militært nærvær i nord.

Dette er et viktig politisk signal - både innenfor og utenfor Norges grenser. Det er et signal til andre land, til selskaper som vurderer å satse i nord, og ikke minst til vår egen befolkning. Om at Norge mener alvor med sin satsing i nordområdene, og at vi tar konsekvensen av regionens strategiske beliggenhet og ressurser.

Derfor har Forsvaret fortsatt en viktig, og på mange måter økende rolle å spille i nord. Vi må ha evne til å følge utviklingen og hevde våre interesser, - og vi må ta høyde for at utviklingen kan ta en annen retning enn vi ønsker og forventer.

Regjeringen vil ha et økt maritimt nærvær i nord, primært gjennom en kraftig styrking av kystvakten og tilførsel av nye helikoptre. Når marinens nye fartøyer blir operative vil også de bidra til sterkere sjømilitær tilstedeværelse.

Det er også en selvfølge for regjeringen at Luftforsvarets fremtidige basestruktur reflekterer ønsket om permanent beredskap i nord. Med evne til suverenitetshevdelse, til maritim overvåkning, til redningstjeneste og til nødvendig støtte til Hærens, Sjøforsvarets og felles operasjoner.

Regjeringen vil også øke Hærens operative evne de kommende årene. Blant annet gjennom en styrking av årsverksrammen med mer enn 1000 stillinger innen utgangen av inneværende langtidsperiode.

En betydelig del av disse årsverkene skal tilføres avdelingene i Troms. Der skal tyngdepunktet for samvirket mellom Hærens avdelinger også være i fremtiden. Det landmilitære nærvær er et viktig signal til vår egen befolkning om den helhetlige satsingen i nord.

Hærens virksomhet er nært knyttet til skyte- og øvingsfeltene. Men ofte har reindriften interesser i de samme områdene, - og vi må ta hensyn til begge parters interesser, noe som ikke alltid er lett. Derfor er det svært gledelig at det er oppnådd enighet mellom Forsvaret og reindriften; Om sammenbinding av Mauken og Blåtind skytefelt i Troms til ett sammenhengende manøverfelt, og om videre bruk av Halkavarre skytefelt i Finnmark.

For Hæren er skyte- og øvingsfeltene de operative avdelingenes viktigste klasserom. Derfor gir feltenes beliggenhet også en klar indikasjon på hvor Hærens avdelinger må være lokalisert i fremtiden.

Alliert trening i nord

Det er først og fremst i nord vi har unike muligheter for fellesoperative øvelser. Hvor både hær, heimevern, sjøforsvar, luftforsvar og felles kapasiteter kan øve sammen.

De gode øvingsmulighetene er viktige også for våre allierte og partnere. Det å operere under nordnorske vinterforhold gir faktisk øvingsutbytte både for oss og våre allierte, - som er relevant i forhold til utenlandsoperasjoner. Selv om disse ofte finner sted under langt varmere himmelstrøk. Det er nemlig slik – noe for eksempel våre britiske venner ynder å legge vekt på – **”if you can make it here, you’ll make it anywhere”**.

Samtidig styrker felles øving avdelingenes evne til å operere sammen med sine viktigste samarbeidspartnere. Derfor vil regjeringen fortsette å legge forholdene til rette for utenlandsk trening og øving i Norge, spesielt i Nord-Norge.

Avrundning nordområdene

I sum er det altså regjeringens mål å styrke det militære nærværet i vår nordlige landsdel. Ikke fordi det foreligger noen økt trussel mot Norge. Ikke for å bidra til økt militarisering av regionen.

Men fordi vi som stat ønsker å sende et viktig politisk signal om at vi vil ivareta våre langsiktige interesser, og våre internasjonale forpliktelser. Det vil være Forsvarets bidrag til den helhetlige utvikling regjeringen legger opp til i nordområdene de kommende tiår.

Internasjonale operasjoner

Men Norges interesser og ansvar omfatter selvfølgelig mye mer enn vårt eget territorium. Våre interesser, både når det gjelder økonomi, miljø og sikkerhet, må ses i en global sammenheng. Det gjelder også vårt ansvar for å bidra til å skape en bedre verden for alle.

Norge er tjent med at internasjonale sikkerhetsutfordringer løses innenfor en bred konsensus, basert på prinsippene i FN-pakten, og gjennom forankring i folkeretten. Det er nettopp derfor regjeringen arbeider for et kraftig styrket FN. Vi vil ha et verdenssamfunn med spilleregler som følges, og hvor internasjonal rett og grunnleggende menneskerettigheter respekteres.

Deltakelse i internasjonale fredsoperasjoner er en del av arbeidet med å skape et slikt verdenssamfunn. Og nettopp innen fredsbygging vet vi at Norge kan spille en viktig rolle.

Den effekten vi oppnår er mye større enn vårt lands størrelse tilsier. Det er også derfor regjeringen har ønsket å øke Norges deltakelse i FN-ledede operasjoner.

Forsvarets kapasiteter skal utvikles slik at de muliggjør langsiktig, forpliktende innsats av en betydelig størrelse i internasjonale operasjoner. Vi skal selvfølgelig også ha enheter med høy reaksjonsevne, - men vi har ingen ambisjoner om å bli et ekspedisjonskorpsforsvar. Det viktigste er evnen til å kunne bidra over tid med substansielle bidrag til internasjonal fred og sikkerhet.

Afrika

Regjeringen vil trappe opp den norske sivile og militære deltakelsen i FNs fredsbevarende arbeid - med særlig vekt på Afrika. Sammen med Sverige har vi forberedt en innsats i en eventuell FN-styrke i Darfur i Sudan.

Så langt har regjeringen i Sudan dessverre blokkert for en økt FN-innsats. I Darfur ser vi i dag vår tids største humanitære katastrofe. Derfor er det viktig at det internasjonale samfunn opprettholder presset på Khartoum. Norge på sin side står klar til innsats dersom en løsning skulle oppnås.

Afghanistan

I dag er det ISAF-styrken i Afghanistan som er vårt største internasjonale militære engasjement. Dette er også NATOs viktigste operasjon i øyeblikket. Gjennom denne satsingen har alliansen påtatt seg en stor og viktig forpliktelse.

I årene frem til 2001 var Afghanistan et trenings- og baseområde for internasjonal terrorisme. Det er nå vår ambisjon å bidra til at Afghanistan skal utvikle seg til et stabilt og velfungerende samfunn. Til beste for landets egne innbyggere, regionen og det internasjonale samfunn.

Men i løpet av det siste året har vi smertelig fått erfare at veien fremover for Afghanistan er krevende. Kjerneoppgaven for det internasjonale samfunn er å legge forholdene til rette, - slik at afghanske myndigheter etter hvert selv kan kontrollere afghansk territorium, - og utøve de myndighetsfunksjoner som kjennetegner en fungerende stat.

For å komme dit må Afghanistans befolkning oppleve at en styrket sentralmakt medfører en positiv utvikling. For samfunnet som helhet – også i de mest avsidesliggende områdene. Og den positive samfunnsutviklingen må komme alle folkegrupper til gode. Også de som tapte krigen i 2001.

En slik utvikling kan imidlertid ikke skje uten at militær stabilitet - og lov og orden - er sikret. På sikt må disse funksjonene ivaretas av det afghanske forsvaret, og av afghansk politi. Men NATOs sikkerhetsparaply vil være nødvendig i lang tid fremover - ikke minst for å bidra til å skape gode rammevilkår for de som skal sørge for sivil utvikling i landet.

Fra norsk side har vi erkjent at disse utfordringene krever en helhetlig strategi for Afghanistan. Militærmakt alene er ikke nok. Sivil og militær innsats må gå hånd i hånd, noe Norge selv praktiserer, og sterkt har tatt til orde for i en rekke internasjonale organer.

I løpet av de siste årene har Norge forflyttet sin innsats fra Kabul-området til Nord-Afghanistan. Jeg vil minne om at dette skjedde etter ønske fra NATO.

Norge leder for tiden en av ISAF-styrkens regionale stabiliseringsenheter i Meymaneh, lengst nordvest i Afghanistan. Vi stiller også en hurtig reaksjonsstyrke for ISAF's

nordkommando i Masar-e-Sharif i det sentrale Nord-Afghanistan, samt et sykehus og diverse logistikkapasiteter samme sted. Og fra april i år vil Norge lede driften av den internasjonale flyplassen i Kabul.

I sum bidrar vi med en styrke på om lag 550 mannskaper i Afghanistan. I forhold til vårt folketall er vi helt i teten når det gjelder styrkebidragets størrelse. Det skal vi være stolte av.

Når det av og til hevdes at Norge burde bidra mer i Afghanistan, kan det være godt å ha dette som et bakteppe: Norge har et stort styrkebidrag. Og vi er nettopp der hvor alliansen ba om at vi etablerte oss – i Nord-Afghanistan. Det ansvaret løper vi ikke fra. For hvis vi ikke lykkes med det vi gjør i nord, kan situasjonen raskt forverres også der.

Vi vil derfor utvide og forsterke den norske innsatsen i Nord-Afghanistan, - spesielt i Faryab-provinsen, der vi nå utvikler et engasjement på tvers av ulike sektorer. Vi vil bidra til å skape militær sikkerhet, - bygge opp afghanske sikkerhetsstyrker, - etablere infrastruktur, - samt skape økonomisk og sosial utvikling.

Det nye Afghanistan baserer seg i stor grad på et skjørt politisk kompromiss, mellom de gamle krigsherrene i Nord-Alliansen og Karzai-regjeringen i Kabul. Krigsherrene har fortsatt betydelig militær evne og økonomisk og politisk kontroll.

Selv om det så langt har vært roligere i Nord-Afghanistan enn i Sør- og Øst, så ulmer det under overflaten også i nord. Det er derfor viktig at NATO ikke mister fokuset på den delen av landet hvor man faktisk har sett en viss fremgang.

Men satsingen i nord betyr ikke at Norge prinsipielt avviser deltagelse også i Sør-Afghanistan. ISAF-operasjonen er én, helhetlig operasjon, som dekker hele Afghanistan, og vår reaksjonsstyrke i Masar-E-Sharif kan i en kritisk situasjon også brukes i sør.

Jeg vil advare mot å tro at det finnes enkle løsninger på utfordringene i Afghanistan. Sivil utvikling er nødvendig for at NATO skal lykkes, og NATOs operasjoner er en forutsetning for at den sivile innsats skal komme frem. Derfor er det uheldig at ISAF-talsmenn på lavere nivå har fremstilt antallet drepte motstandere som en seier. Norge har da også, sammen med flere andre medlemsland, tatt avstand fra dette. Det har selvfølgelig aldri vært et mål for NATO å ta livet av flest mulig Taliban-soldater.

Situasjonen er altså slik at det den senere tiden har blitt nærmest umulig å drive utviklingsarbeid i Sør-Afghanistan, - på grunn av Talibans militære aksjoner, - som i stor grad også har rammet sivilbefolkningen og hjelpeorganisasjonene.

Dersom NATO ikke etablerer den nødvendige sikkerhetsparaply, så blir det heller ingen økonomisk og sosial utvikling. Det er vanskelig å se at alternativet til NATOs nærvær vil være noe annet enn en ny borgerkrig. Altså en ny runde med det som har utarmet landet gjennom de siste tiårene. Et slikt alternativ er det uaktuelt for Norge å medvirke til.

Personellet er viktig

Tjenesten i Afghanistan – som all tjeneste i Forsvaret – er krevende. Den stiller store krav til personellet, - vi må aldri glemme at menneskene er Forsvarets viktigste ressurs.

Det siste året har jeg besøkt en rekke av Forsvarets avdelinger. Både i Norge og i utlandet. Noe av det som har gledet meg mest er møtet med både befal, vervede, sivile og de som er inne til førstegangstjeneste. Det som har imponert meg mest er den enkeltes engasjement, profesjonalitet - og et bevisst forhold til den viktige oppgaven de har.

Vi skal også være stolte av alle de som tidligere har tjenestegjort i Forsvaret. Derfor vil jeg benytte anledningen til å takke dere som opp gjennom årene har gjort en viktig innsats. For vi har kommet langt, og uten alle dere hadde vi ikke vært der vi er i dag.

Verneplikt

Den største gruppen av de som gjennom årene har gjort en verdifull innsats for Forsvaret er de vernepliktige. Gjennom verneplikten får Forsvaret stabil tilførsel av godt egnet personell. Verneplikten sikrer også en bred rekruttering til Forsvaret, på tvers av sosiale og kulturelle skillelinjer. På en måte som er alternative rekrutteringsmodeller overlegen.

Mangfoldet er viktig både i forhold til forankring og legitimitet, og ikke minst i forhold til kompetanse og forutsetninger for å kunne løse oppgavene. Det er behov for sterke bånd mellom Forsvaret og det norske samfunnet. Derfor vil regjeringen opprettholde den allmenne verneplikten. Riktignok tilpasset en ny tid, og Forsvarets behov.

Noen mener verneplikten har utspilt sin rolle. Fordi de generelt er imot militærvesenet, - fordi de ser verneplikten som en overlevning fra den franske revolusjonens tid, - eller fordi de tror på et rendyrket apparat av yrkessoldater.

Kun yrkessoldater?

Slik jeg ser det er det lite sannsynlig at vi vil få det Forsvaret vi ønsker med i hovedsak bare yrkessoldater. Rekruttering ville bli en stor utfordring, spesielt i et hett arbeidsmarked.

I land som ikke har verneplikten som rekrutteringsbrønn ser vi at tilgangen på kvalifisert personell kan bli begrenset. Et helprofesjonalisert forsvar fremstår derfor ikke som et alternativ for Norge i dag.

Et stort mobiliseringsforsvar basert på verneplikt, slik vi kjenner det fra tidligere, er heller ikke noe reelt alternativ. Forsvaret skal ikke behøve å ta inn flere til førstegangstjeneste enn det faktisk er behov for. Det ville være å sløse både med Forsvarets og samfunnets ressurser.

Hvordan praktiseres verneplikten?

Verneplikten må praktiseres slik at den tilfredsstillende både Forsvarets, samfunnets og de vernepliktiges behov.

Forsvaret har behov for kvalifisert personell for å kunne løse sine oppdrag, hjemme og ute. For det første er det behov for en tilstrekkelig styrke til suverenitetshevdelse, myndighetsutøvelse og nasjonal beredskap. For det andre har Forsvaret behov for et godt rekrutteringsgrunnlag til internasjonale operasjoner, vervede og befalsutdanning.

De som er inne til førstegangstjeneste, sammen med befal og vervede, sikrer oss i dag relevante nasjonale innsatsstyrker - året rundt. Med et bredt spekter av kapasiteter som kan løse de fleste oppgaver innenfor krise-, ulykkes- og katastrofehandtering.

I tillegg er det vernepliktige i førstegangstjenesten som vokter grensen mot Russland, - de utfører vakttjeneste for kongehuset, - og de er en viktig del av Kystvakten. Dagens praktisering av verneplikten bidrar på denne måten til å ivareta vår nasjonale sikkerhet.

Dagens vernepliktsordning er også avgjørende for å sikre Forsvaret et godt rekrutteringsgrunnlag. For å bruke Hæren som eksempel: I dag rekrutterer den omkring

halvparten av befelselevene direkte fra videregående skoler. Den andre halvparten rekrutteres blant dem som er inne til førstegangstjenesten.

Rekrutteringen av vervede blir nesten utelukkende gjort blant vernepliktige som er ferdige med 12 måneders førstegangstjeneste.

Forsvaret får på denne måten tilgang på særdeles dyktige soldater, - som har en god militær grunnutdanning, som er reflekterte og har et godt verdigrunnlag.

Gjennom førstegangstjenesten rekrutterer vi også hele avdelinger for internasjonale oppdrag. Denne modellen har vært gjenstand for debatt i det siste. Jeg er imponert over hva disse unge kvinner og menn får til!

Og jeg er enig med forsvarsjefen i at avdelinger rekruttert direkte fra førstegangstjenesten og med erfarent befal, - som gis tilstrekkelig samtrening over tid, - holder mål i forhold til oppdragene de tildeles. De har gode forutsetninger for å takle den risiko og de påkjenninger slik tjeneste innebærer. Nøkkelordet her er samtrente avdelinger, noe som er langt viktigere enn enkeltsoldatens alder.

Våre hurtige reaksjonsstyrker, slik som Telemark bataljon, har langtidsvervede soldater. Gjennom flere års tjeneste får de selvfølgelig et høyere utdanningsnivå. Men husk på at disse mannskapene har nøyaktig den samme militære bakgrunnen. Nemlig førstegangstjenesten.

Relevant tjeneste

Er så verneplikten relevant for den enkelte ungdom? Spør man de vernepliktige er svaret på dette, fra de aller fleste, et klart ja. Førstegangstjenesten ses på som en mulighet. De siste årene er det gjort mye for å heve tjenestens status. Til dels gjennom økonomiske virkemidler, men kanskje enda viktigere gjennom en kvalitetsheving av tjenesten.

Den gjør at det store flertall av de som er inne til førstegangstjeneste opplever den som meningsfylt, utviklende og kompetansehevende.

Samfunnets behov

I dagens samfunn er realkompetanse minst like viktig som formalkompetanse. Da er det positivt å ha vært gjennom et år med de utfordringene førstegangstjenesten gir.

Hvor det å arbeide i team, det å ta lære å ta ansvar for seg selv og andre, og det å forvalte dyrt materiell har vært sentralt. Det er svært gledelig at dette nå også får full anerkjennelse blant norske arbeidsgivere.

Slik verneplikten praktiseres i dag, så bidrar den til å gi oss nødvendig militær effekt, den høster anerkjennelse i det sivile samfunn, og den er viktig for å bygge sterke bånd mellom Forsvaret og det norske samfunnet.

Min konklusjon er derfor at verneplikten tilfredsstillende både Forsvarets, den enkeltes og samfunnets behov.

Jeg er likevel åpen for å vurdere justeringer av tjenestens innhold og lengde. Men – det jeg vil advare mot, er å redusere verneplikten til en ren rekrutterings- og seleksjonsmekanisme.

En ordning hvor den enkelte er inne en betydelig del av et studie- eller arbeidsår, bare for å være del av et seleksjonsgrunnlag for de få som verves til videre tjeneste. En slik løsning tror jeg verken den enkelte soldat eller samfunnet vil godta.

Verneplikt eller sesjonsplikt for kvinner?

I dag er det i utgangspunktet kun menn som er vernepliktige. Det er bare de som har vært kalt inn til sesjon. Og det store flertallet av de som er inne til førstegangstjeneste er menn. Kvinneandelen blant befall og vervede er i underkant av syv prosent. Det er alt for lavt!

Fra og med i år gjennomføres frivillig sesjon for kvinner. Det er et viktig steg i retning av å få flere kvinner i Forsvaret, og omkring 6000 kvinner fra 1989-kullet har takket ja til sesjon.

Forsvaret må gjenspeile det samfunnet det er en del av, og må i mye større grad rekruttere fra begge kjønn. Det er viktig både for at Forsvaret skal få de best kvalifiserte og motiverte medarbeiderne, og fordi en større kvinneandel vil bidra til gjøre Forsvaret enda bedre. Men det er også viktig for å opprettholde et sterkt bånd mellom folk og forsvar.

Jeg er glad for at det i dag er representanter for Vernepliktsrådet til stede i salen. Jeg har merket meg at Tillitsmannsordningen i Forsvaret i sitt vernepliktsprogram sier: "Det er avgjørende for tilliten og den folkelige forankringen at vi har et mangfold i organisasjonen som reflekterer befolkningen."¹

Et spørsmål som melder seg i den sammenheng er om det er på høy tid å innføre verneplikt for kvinner? Riktignok er det fortsatt slik at Forsvaret bare har bruk for en del av ungdomskullene til førstegangstjenesten. Men er det noen god grunn til at **ikke** de best kvalifiserte unge kvinner også skal få delta? På lik linje med de unge menn?

Landstillitsvalgt for de vernepliktige, Axel Sjøstedt, stilte nettopp disse spørsmålene i sitt innlegg i Dagbladet i mars i fjor:

"I dagens samfunn med dagens Forsvar, er for meg ikke spørsmålet lenger hvorfor, men hvorfor **ikke** innføre verneplikt også for kvinner. Er det noen som tror at verneplikten kun ville gjelde for menn dersom den ble innført i dag? At en så inngripende og omfattende lov i klartekst ville bli så åpenbart diskriminerende?"²

Jeg ser gjerne en bred debatt om disse temaene i tiden fremover. Skal vi ha verneplikt for kvinner? Eller skal vi innføre sesjonsplikt for kvinner? Den debatten har vi ikke tatt. Vi er midt inne i prosessene som i løpet av neste år vil føre frem til neste langtidsdokument for Forsvaret. Den tiden må brukes til en grundig vurdering av disse viktige spørsmålene.

Avslutning

Også i tidligere tider har Norge stått overfor viktige spørsmål i forsvarspolitikken. Ikke minst i tiden etter annen verdenskrig. Kort tid etter krigen holdt forsvarsminister Jens Christian Hauge et foredrag med tittelen "Vårt forsvar."

Jeg var så heldig å få en utgave av dette foredraget av Linge-klubben da vi onsdag i forrige uke innviet Linge-rommet i det nye ledelsesbygget på Akershus festning.

---

¹ Tillitsmannsordningen, Vernepliktsprogrammet 2006-2008, punkt 2.1.2

² Dagbladet 20.03.2006

I sitt foredrag tok Hauge blant annet opp nødvendigheten av å bruke ressurser på et militært forsvar, selv i en tid hvor det norske samfunnet stod overfor en rekke andre store utfordringer. I en tid hvor lengselen etter økonomiske, sosiale og tekniske fremskritt var stor.

Mye har forandret seg siden de første etterkrigsårene. Men noe grunnleggende er likevel det samme: Hauge beskriver Forsvaret som en forsikring som vi tegner for vår frihet og fred. Det gjelder fortsatt i dag.

Og som Hauge også sa: "Det beste og det sunneste grunnlag for forsvarsviljen og forsvarspolitikken i landet er at folket har – og vet med seg selv at det har – noe å forsvare." Sitat slutt.

Og det har vi – verdier verd å verne.